

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

250617

Dnr UFV 2025/429

Utbildningsdepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Fredrik Andersson
Utbildningsledare

Telefon

018-471 5154

www.uu.sefredrik.andersson@uu.se

Beredning med:
Expertgrupp

En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat yttrande som sitt svar på rubricerad remiss

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande kring rubricerat betänkande.

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av prorektor Coco Norén och ställföreträdande universitetsdirektör Per Abrahamsson, efter föredragning av utbildningsledare Fredrik Andersson. Närvarande därutöver var Uppsala studentkårs ordförande Elsa Ewert.

Anders Hagfeldt

Fredrik Andersson

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

250617

Dnr UFV 2025/429

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Fredrik Andersson
Utbildningsledare

Telefon

018 – 471 5154

www.uu.se

fredrik.andersson@uu.se

En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerat betänkande från Utredningen om en översyn av socionomexamen.

Sammanfattning

Uppsala universitet finner att utredningen är ett viktigt initiativ som belyser både socionomutbildningens och socionomprofessionens betydelse. Emellertid är många av de förslag som läggs av utredaren för långtgående och medför en alldeles för stark reglering av utbildningen och inskränkning av lärosätenas handlingsfrihet. Inte minst därför att det riskerar att bli för många och för detaljerade examensmål för utbildningen. Detta kan, tvärtemot utredningens avsikt, leda till kvalitetsproblem i utbildningen.

Uppsala universitet motsätter sig i linje med detta också förslaget om ett absolut krav på att utbildningen ska omfatta minst 30 högskolepoäng i juridik och verksamhetsförlagd utbildning. Sådana krav på kvantitativa kursfordringar skulle inskränka lärosätenas handlingsfrihet att utforma utbildningen på ett sätt som ger största möjliga kvalitet i det lokala sammanhanget.

Uppsala universitet avstyrker starkt förslaget att en ideell förening i form Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC) ska agera som nationell samordnare för VFU-frågor. Ansvar för detta arbete bör ligga på lärosätena.

Universitetet ifrågasätter det starka fokus som utredningen lägger på utbildningsanordnarnas, snarare än arbetsgivarnas, ansvar för yrkesintroduktion och ser en snäv bild av socionomers yrkesfält i utredningens analys.

Uppsala universitet instämmer i att socialt arbete ska vara huvudområde eller ämne för utbildningen.

Förslaget om fördjupad kunskap om ungdomskriminalitet kan vara bra, men behovet av generiska kompetenser och elastiska examensmål som anpassar sig till nya utmaningar är viktigare. Uppsala universitet stödjer förslagen om att inkludera tilläggen om hedersrelaterat våld samt sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet i respektive examensmål. Vidare tillstyrker Uppsala universitet att lagarbete och samverkan samt ledning, planering och samordning lyfts fram som färdighetsmål. Det är positivt att utredningen understryker vikten av socionomutbildningens karaktär av generalistutbildning.

Utredningens snäva syn på samhällsutmaningar påverkar examensmålen negativt. Uppsala universitet avstyrker det föreslagna examensmålet om kunskap om hur normbrytande beteende och kriminalitet kan förebyggas och brytas bland barn och unga. Resonemanget bygger på felaktiga antaganden och formuleringen 'normbrytande beteende' återspeglas inte i relevant lagstiftning, vilket gör målet otydligt och ineffektivt.

Uppsala universitet delar dock utredningens uppfattning om betydelsen av socionomers behov av kunskap i juridik i relation till socialt arbete. Universitetet tillstyrker därför att det i examensordningen för socionomexamen ska införas ett förtydligat mål om att studenten ska visa förmåga att utifrån relevant kunskap tillämpa författningar som reglerar socialt arbete.

Universitetet stödjer också förslagen om en ny utredning av frågan om att förlänga socionomutbildningen eller att införa en särskild specialistutbildning.

Övergripande synpunkter på förslagen i SOU 2025:27

Ställningstaganden till förslagen om ändrade examensmål och innehåll i utbildningen

Uppsala universitet vill på ett övergripande plan framhålla risken med allt för detaljerade och omfattande målbeskrivningar i examensordningen, såväl som princip, som i det specifika fallet socionomutbildningen. Detta riskerar att göra utbildningen alltför splittrad och inskränker på lärosätenas möjligheter att på bästa sätt och utifrån sina förutsättningar ordna socionomutbildningen. Examensmål bör vara formulerade så att de skapar långsiktighet och handlingsfrihet för lärosätena i det praktiska utbildningsanordnandet. Dessutom bör tillägg av nya examensmål vara kopplade till överväganden om det finns befintliga mål som kan tas bort.

Uppsala universitet avstyrker mot denna bakgrund bestämt förslagen om att omfattningen av specifika utbildningsmoment i juridik och verksamhetsförlagd utbildning ska bestämmas till minst 30 högskolepoäng. Detta avviker från den övergripande principen om målstyrning och autonomi och inskränker lärosätenas handlingsfrihet och möjlighet att anpassa utbildningarna efter de lokala förhållandena. Utredningens motiv till förslagen i denna del är tunna och tar liten hänsyn till nackdelarna med dem.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget om att examensmålet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer får tillägget "samt om hedersrelaterat våld och förtryck". Tillägget är bra men ger ingen garanti för att vuxna utsatta för hedersrelaterat våld, våld i nära relation möter professionell kompetens när de söker hjälp och stöd inom socialtjänsten.

YTTRANDE

250617

Dnr UFV 2025/429

Uppsala universitet tillstyrker att examensmålen utvecklas genom att lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper lyfts fram som en förmåga. Likaså att ledning, planering och samordning inom området lyfts fram som ett mål för utbildningen.

Uppsala universitet avstyrker förslaget om att examensmålet ”visa kunskap om områdets vetenskapliga grund” får tillägget ”samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen”. Formuleringen om att det rör sig om ett samband är intetsägande och förslaget inkluderar inte förståelse. Ett förslag till alternativ formulering är ”visa kunskap om områdets vetenskapliga grund samt kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt dess betydelse för yrkesutövningen”.

Uppsala universitet avstyrker det föreslagna examensmålet ”kunskap om hur normbrytande beteende och kriminalitet kan förebyggas och brytas bland barn och unga”. Resonemanget bygger på felaktiga antaganden och formuleringen ’normbrytande beteende’ återspeglas ej i relevant lagstiftning, vilket gör målet otydligt och ineffektivt. Universitetet föreslår istället att socionomen ska ”visa kunskap om förebyggande insatser” vilket också är i enlighet med den nya Socialtjänstlagen.

Uppsala universitet avstyrker starkt förslaget om att ändra i examensordningen med fokus på att studenten ska visa ”kunskap om aktuella samhällsutmaningar inom området”. Samhällsutmaningar varierar över tid och examensmål bör vara elastiska. Utredningen har också en för snäv syn på samhällsutmaningar. Socionomprogrammet behandlar både tidlösa och aktuella utmaningar som en forskande lärarkår håller uppdaterad.

Uppsala universitet är starkt kritiskt till att ’förståelse’ utgår i flera mål under "Kunskap och förståelse" och menar att det står i kontrast till socialtjänstlagens betoning på evidensbaserad praktik.

Synpunkter på aspekter av det juridiska innehållet i utbildningen

Uppsala universitet instämmer i utredningens förslag om att det i examensordningen för socionom ska införas ett förtydligat mål om att studenten ska visa förmåga att utifrån relevant kunskap tillämpa författningar som reglerar socialt arbete.

Universitetet håller med om att juridik har en viktig roll i socialt arbete och socionomer har behov av kunskap i juridik. Socionomer kan behöva kunskap i såväl materiell- och processuell rätt som i juridisk metod för att kunna uppfylla legalitets-, objektivitet- och proportionalitetsprinciperna. Detta inbegriper att studenterna får tillägna sig färdighet i juridisk metod, inte minst för att få verktyg för att självständigt kunna fastställa gällande

rätt då ny lagstiftning införs och när befintlig reformeras eller utvecklas genom praxis.

Uppsala universitet vill dock samtidigt återigen framhålla att det är de enskilda lärosätena som är bäst lämpade att bestämma såväl det specifika juridiska innehåll som förmedlas inom socionomutbildningen, som vilket sätt det förmedlas på.

Synpunkter på övriga förslag i utredningen

Kapitel 1 Hedersrelaterat våld och förtryck som komplettering till examensmål om mäns våld mot kvinnor och i våld i nära relationer

Området hedersrelaterat våld och förtryck har definierats som ett socialt problem sedan millennieskiftet och stora insatser har gjorts för att öka kunskapen. Samtidigt visar flera kunskapsbidrag att många yrkesverksamma anser att de fortfarande har begränsade kunskaper inom området och att handläggning av ärenden som berör personer som lever i en hederskontext uppfattas som komplext och moraliskt utmanande att hantera. En anledning kan vara att många yrkesverksamma har examen från utbildningar som genomfördes före år 2018. En annan kan vara skillnader i lagstadgade utbildningskrav på handläggare och utredare som arbetar med barn och unga respektive vuxna som utsatts för våld. Handläggare som arbetar med barn och unga ska ha svensk socionomexamen eller annan motsvarande utbildning, (25 kap. 1-2 §§ SoL). De utredare som arbetar med barn och unga behöver också ha kunskap och färdigheter i samtal med barn som utsatts för våld och andra övergrepp men också kunskap om vilka konsekvenser det kan få för ett barn att utsättas för eller bevittna våld eller andra övergrepp av eller mot närstående (18 kap. 7 § SoL). För arbetet med våldsutsatta vuxna saknas däremot motsvarande lagstadgade utbildningskrav. Den rekommendation som Socialstyrelsen ger är att de som arbetar med ärenden som gäller våldsutsatta vuxna bör ha en professionell kompetens som socionom (HSLF-FS 2022:39).

Att examensmålet på socionomprogrammet "mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation" får tillägget "samt om hedersrelaterat våld och förtryck" är bra, men ger ingen garanti för att vuxna utsatta för hedersrelaterat våld eller våld i nära relation möter professionell kompetens när de söker hjälp och stöd inom socialtjänsten. Kommunernas självstyre, som innebär att socialtjänstens arbete är organiserat på olika sätt, är ytterligare en faktor som påverkar kvaliteten på socialtjänstens arbete med mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Kapitel 4 Samhällsutmaningar

Samhällsutmaningar är en central del av socionomutbildningen. Uppsala universitet anser att samhällsutmaningar är viktiga att behandla inom ramen för en högkvalitativ socionomutbildning men finner samtidigt att utredaren har en snäv bild av dessa 'aktuella' utmaningar, vilket påverkar förslagen till förändringar av examensmålen. Socionomprogrammet, precis som andra högskoleutbildningar kopplad till en profession, ska erbjuda den nyutbildade generiska kompetenser som håller i ett helt arbetsliv och som ger en anpassningsförmåga för att kalibrera om till den expertis som fordras när nya samhällsutmaningar uppkommer.

Att definiera samhällsutmaningar i examensmål som ska användas över tid är en motsättning i sig. Samhällsutmaningar varierar liksom välfärdsutvecklingens och socialpolitikens betydelse för sociala problem, vilket utredningen helt verkar ha missat. Examensmål bör vara generella för att omfatta både tidlösa och aktuella utmaningar. Vad som är aktuellt liksom vilka socionomkompetenser som efterfrågas skiftar, vilket även utredningen konstaterar, men låter likväl examensmålen färgas av en snäv syn på vad som är dagens aktuella problem.

Det som utredningen tar upp som aktuella samhällsutmaningar, såsom ungdomskriminalitet, ett ökat antal äldre personer med komplexa behov och personer med funktionsnedsättning med skiftande stödbehov, är inte nya utmaningar. Dessa samhällsutmaningar har länge varit kända inom socialt arbete och har tydligt adresserats alltsedan Centralförbundet för socialt arbete (CSA) bildades 1903 och den första utbildningen i socialt arbete etablerades 1921. De aktuella samhällsutmaningarna kan snarare ses som tidlösa sociala frågor som redan hanteras i socionomutbildningen, även om allt inte uttryckligen finns med i examensmålen. Att det inte alltid finns specifika obligatoriska kurser kopplade till dessa områden på alla 19 lärosäten med socionomprogram innebär inte att universitetslärare inte känner till och undervisar om dessa ämnen.

Utredningen föreslår proaktivitet för att hantera aktuella samhällsutmaningar, men Uppsala universitet ser två problem med detta: (i) de utmaningar som lyfts fram är tidlösa och redan kända, vilket gör proaktivitet omöjlig och (ii) socionomprogrammets innehåll diskuteras och uppdateras redan kontinuerligt utifrån forskningsfronten på varje lärosäte. Forskare inom socialt arbete har sedan länge forskat kring dessa 'nya' samhällsutmaningar och den forskande lärarkåren håller socionomutbildningen uppdaterad. Ett ytterligare problem med skrivningarna om samhällsutmaningar, tidlösa och aktuella, är att olika målgrupper lyfts fram på ett sätt som står i konflikt med formuleringarna i den nya socialtjänstlagen.

Utredningen beskriver juridik som "socioonomens arbetsfält och redskap", vilket är viktigt, men så är också relationskompetens, bemötande och kommunikationsfärdigheter.

Uppsala universitet vill hävda att delar av uppdraget om att överväga om målen i examensbeskrivningen behöver anpassas efter dagens samhällsutmaningar och kompetensbehov bygger på en missuppfattning. Argumentationen i utredningen om dagens aktuella samhällsutmaningar skulle kunna matcha en kort eftergymnasial yrkesutbildning för arbetslivsanpassade och kontextberoende färdigheter i en starkt byråkratiserad organisation. Värdet av examensmål som är elastiska och kan anpassas till att omfatta både tidlösa och aktuella samhällsutmaningar kan inte underskattas.

Kapitel 5 Ungdomsbrottslighet, sociala insatser och straffrättsliga reaktioner

Uppsala universitet instämmer i att kunskap om orsakerna till normbrytande beteenden och kriminalitet bland barn och unga är en viktig del i det förebyggande arbetet och denna tematik finns redan integrerad i flera moment inom socioonomutbildningen. Samtidigt vill Uppsala universitet betona att ungdomskriminalitet endast utgör ett av många områden inom det breda spektrum där socioonomer är verksamma. Kriminalitet är ett fenomen som även återfinns bland vuxna, äldre samt personer med funktionsnedsättning, och kräver därför en bredare förståelse som inte begränsas till en viss åldersgrupp. Utredaren själv skriver att ungdomskriminalitet berör ett mindre antal barn och unga.

Mot denna bakgrund ser Uppsala universitet med viss oro på att utredningens ursprungliga direktiv (dir. 2023:121) med sitt fokus på unga i kriminalitet, i stor utsträckning har påverkat analys och slutsatser och även i de delar där uppdraget senare breddats (dir. 2024:32) till att omfatta en mer övergripande översyn av socioonomexamen. En utveckling av examensmålen bör därför utgå från hela det fält socioonomer arbetar inom, och inte begränsas till enskilda målgrupper eller problemområden.

Kapitel 6 Konsekvenser av utredningens förslag

Uppsala universitet ifrågasätter om de föreslagna ändringarna verkligen bemöter de identifierade utvecklingsområdena. Utredningen betonar att den nuvarande socioonomutbildningen inte förbereder studenterna för yrkeslivet, särskilt med fokus på ungdomskriminalitet och samhällsutmaningar. Uppsala universitet ser risker med att de föreslagna förändringarna i examensordningen inte kommer att förändra utbildningen, eftersom många av områdena redan ingår. Detaljerade examensmål kan göra det svårare att bemöta föränderliga samhällsutmaningar.

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

250617

Dnr UFV 2025/429

Uppsala universitet ser positivt på att behålla socionomutbildningen som en generalistutbildning och instämmer i att socialt arbete ska vara huvudområde. Samtidigt ifrågasätter Uppsala universitet kritiken att utbildningen skulle sakna stadga och inte förhålla sig till samhällsutvecklingen. Utbildningen anpassar sig redan idag till aktuella samhällsutmaningar och målformuleringarna bör inkludera 'förståelse' för att visa en högre nivå av lärande.

Uppsala universitet är positiva till tillägget om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet, men anser att formuleringen är intetsärande och bör inkludera 'förståelse'. Socionomer behöver kunna integrera olika förmågor, vilket inte återspeglas i den föreslagna formuleringen. När det gäller tillägget om äldres livsbetingelser, samt kunskap hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser, är Uppsala universitet kritisk till att peka ut specifika målgrupper. Uppsala universitet föreslår en bredare och mer hållbar formulering om barns och vuxnas livsbetingelser med hänsyn till ålder och funktionsförmåga. Resonemangen om social omsorg är relevanta men återspeglas inte i förslagen.

Uppsala universitet ifrågasätter det föreslagna examensmålet om hur normbrytande beteende och kriminalitet kan förebyggas och brytas bland barn och unga, samt tillhörande resonemang. Resonemanget bygger på antagandet att detta problem inte ryms inom aktuella samhällsutmaningar och att fenomenet kommer att bestå över tid. Kritiken riktas mot att socionomutbildningarna brister inom detta område, vilket motsäger utredningens ståndpunkt om socionomutbildningen som en generalistutbildning. Uppsala universitet är vidare starkt kritisk till formuleringen 'normbrytande beteende' i det föreslagna examensmålet eftersom det inte återspeglas i de författningar som reglerar socialtjänstens insatser för barn och unga eller unga lagöverträdare. Tillämpningen av examensmålet blir otydlig i relation till argumentationen att socionomer behöver vara bättre rustade för att arbeta med målgruppen.

Uppsala universitet ifrågasätter tillägget "samt deras närstående" eftersom närstående redan omfattas av socionomers yrkesområden enligt nationella anhörigstrategin och socialtjänstlagen. Uppsala universitet ser positivt på att lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper lyfts fram som förmåga, men önskar förtydligande om samarbete. Uppsala universitet stödjer även att ledning, planering och samordning lyfts fram som förmåga. Uppsala universitet är kritiska till formuleringen "förmåga att kritiskt granska, bedöma och använda relevant information samt att diskutera nya fakta, företeelser och frågeställningar med olika grupper". 'Relevant information' och 'diskutera nya fakta' är inte högskolemässiga och 'olika målgrupper' är alltför otydligt.

Uppsala universitet ifrågasätter utbildningsanordnarnas ansvar för yrkesintroduktion och menar att arbetsgivarna har ett stort ansvar för att introducera och fortbilda nyblivna socionomer. Vidare finner Uppsala universitet det anmärkningsvärt att reglera storleken på kursfordringar i verksamhetsförlagd utbildning och är kritiska till att lärosätena ska ansvara för handledning.

Uppsala universitet ser det som viktigt att den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är välfinansierad. En modell skulle kunna vara att man, som utredningen föreslår, får räkna av VFU-kurserna mot utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning. I princip finns dock redan idag möjligheten, utan någon ytterligare särreglering, att få en likvärdig ersättning som den som utredningen föreslår ifall lärosätena klassar VFU-kurserna inom utbildningsområdet vård. Detta är t ex fallet på Uppsala universitet. Universitetet vill också poängtera att, allt annat lika, så skulle en omklassificering av VFU-kurserna till en högre ersättning utan att medel tillförs också få till effekt att färre studenter kan antas till utbildningen.

Uppsala universitet ifrågasätter starkt förslaget att FSSOC som en ideell förening ska ansvara för att bygga upp en nationell samarbetsstruktur avseende VFU. Det är anmärkningsvärt att utredningen lägger detta förslag utan att närmare motivera det. Tvärtom finns det en avsevärd vinst för lärosätena att själv arbeta med att sluta avtal om VFU-platser, vilket kan utveckla samarbetet med kommuner, region samt civilsamhället och statliga och privata aktörer i närområdet. Detta skapar samarbeten som ger fördelar som går långt utöver den rena försörjningen av VFU-platser.

Kapitel 7 Frågor och förslag utanför utredningens direktiv

Utredningen konstaterar att ett problem med socionomutbildningen är att det är svårt att rymma alla relevanta delar för en blivande socionom inom ramen för en utbildning som omfattar 210 hp. Uppsala universitet instämmer i denna bedömning och tillstyrker därför att regeringen tillsätter en ny utredning med uppdrag att utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå alternativt en ny form av specialistutbildning efter socionomexamen.